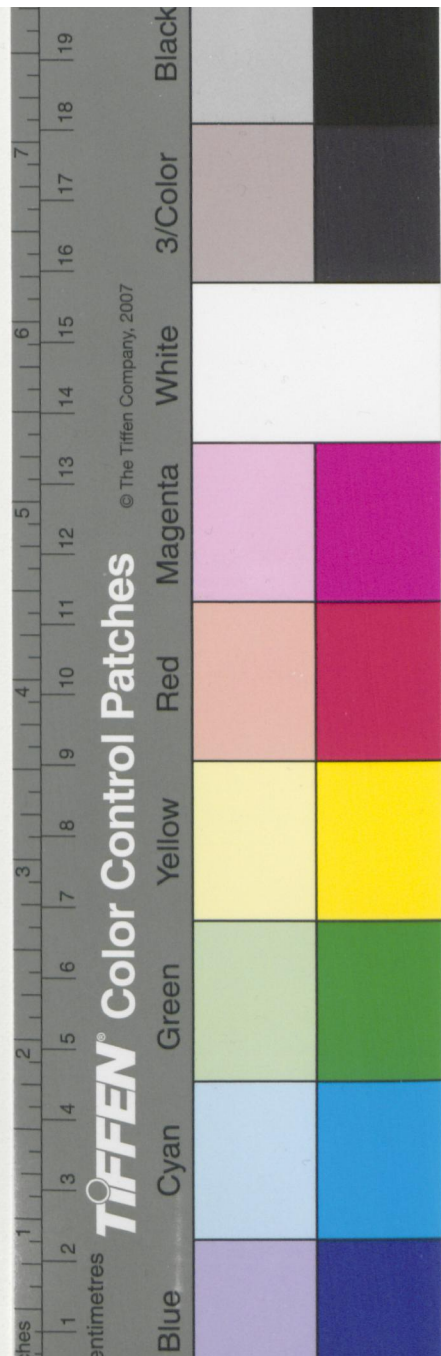

Hindrik Tommerson från Klävus i Purno,
som blev förd till Ryssland.
(Johan Klävus, 63 år, Purno).

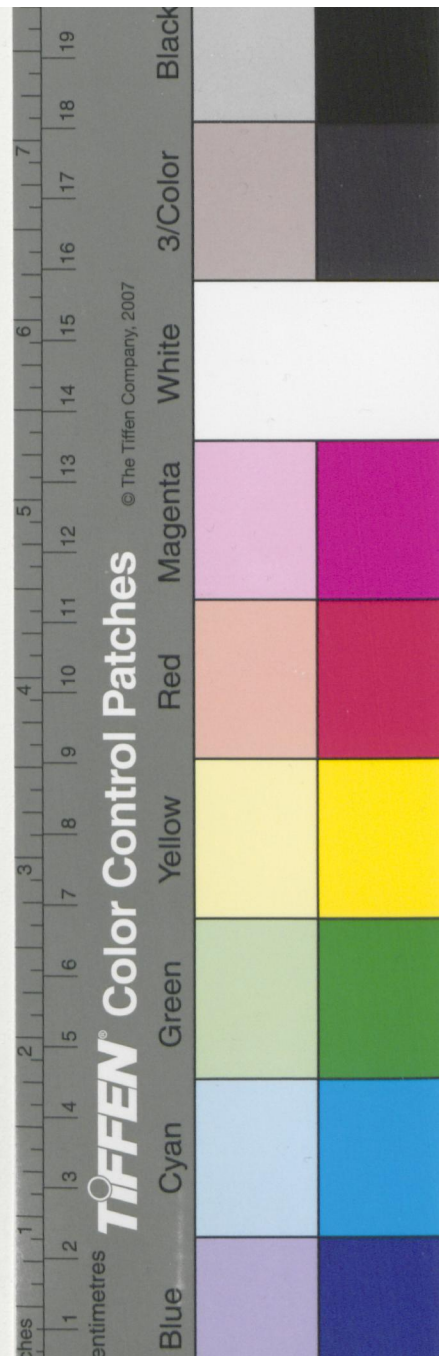
249

Under förra ryktiden var Klävus alldeles ödeläckt, så att bara en pojke på femtonde året som hette Hindrik Tommerson, blev kvar. Han var tagen i ryssarne och förd till Ryssland och var där länge och väl. Så var det fred och han var frigiven och tjänade sen hos en garvare i Moskva. Femton år var han i Ryssland, och så kom han hem tillbaka till Finland, men då var gården öde och allt folket utdött, så att han var enda arvingen till hela gården. Medan gården stod öde, hade en annan redan börjat arbeta på platsen, och då Hindrik kom hem, gav han hälften åt honom, då han inte ändå

orskade odla alltsammans ena. Jag härstam- 250
mar i nåt nedslående led från denna Händ-
rik. De som bor i gården här bredvid härstam-
mar på samma sätt från den andra bonden.

¹/₂ dial. mosko : Morkua.

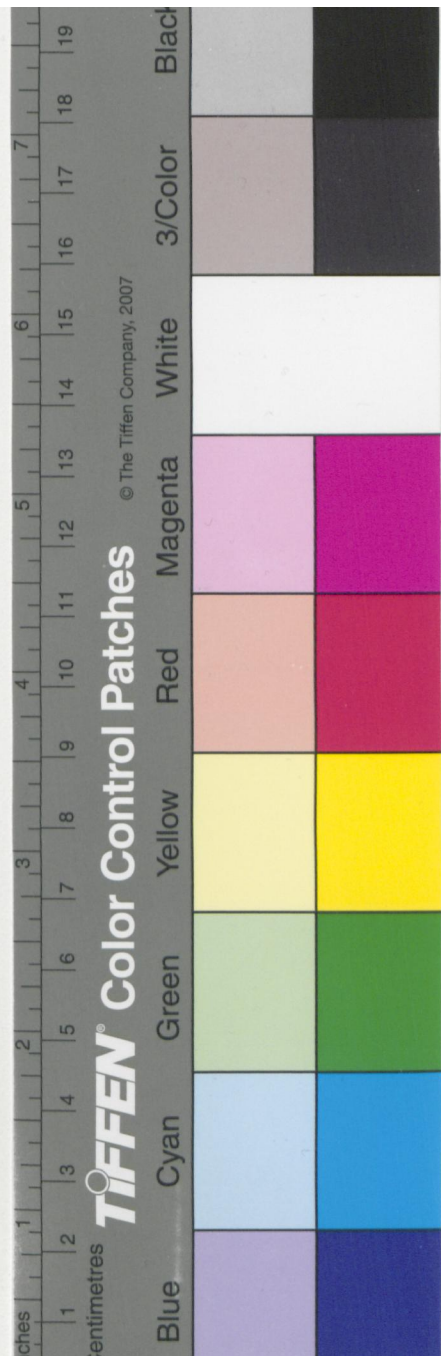

Pojken från Jonskitas i Pedersö Forsby

251

som blev bortförd av ryssarna.
(Johan Stenbäcker, 59 år, Pärnu).

Under krigstider blev en ung pojke bort-
rövad af ryssarna vid Jonskitas i Pedersö Forsby och
förd till Ryssland. Sen lyckades han efter många
år nyumna och kom tillbaka, men hade en glömt
svenskan så, att han sade bara Myssker, när
man talade till honom. Han menade nämligen,
att han var bonde såsom de. Därå började man
kalla honom för musiken och stället, som han
sen började bo på för Musikas². Han hade som
pojke hugget något slags märke i en sten vid går-
den och kände igen gården på den, och så kunde
han också visa för andra, att han var hemman
därifrån. Men hans föräldrar ville inte ändå tro,

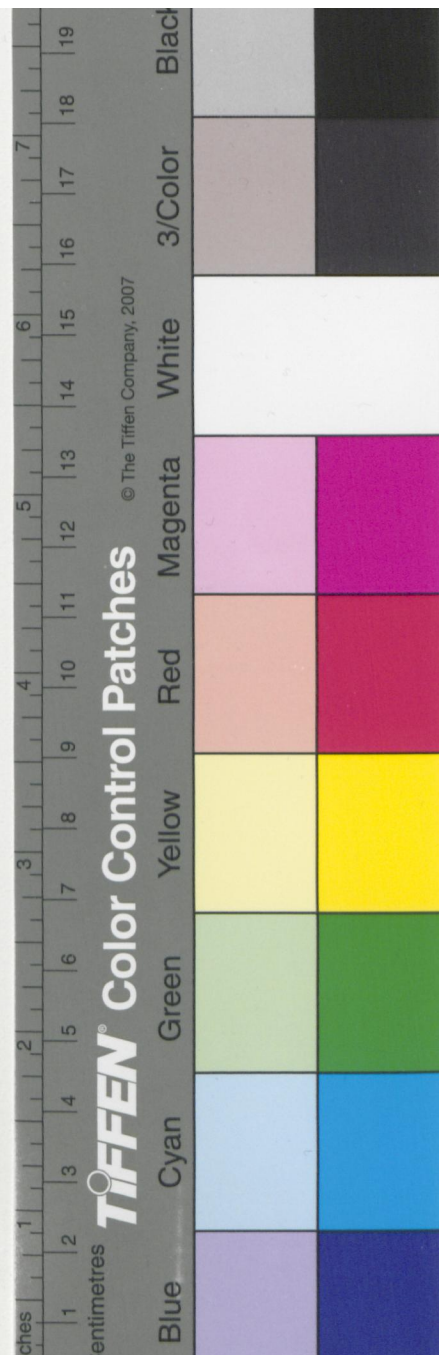

att han var deras pojke, men så hade han som 252
lite fallit och stött sig mot en sten, så att han fick
ett ärr i nacken, och på det visade han, så att
de sist och slutligen måste tro, att det var sam-
ma pojke, som myserne hade fört bort. Han
lämnade ³ ~~de~~ hemmet, men fick ändå ingenting
å föräldrarnas och började då arbeta vid Skerf-
nabla. Backen kallas ännu för Musikas bac-
ken, och så firas där Musikas lindor. Där-
ifrån flyttade han sedan till den plats ^(Purno) som nu
kallas Musikas.

¹ dial. mosteken.

² dial. mostkas = Wertenbacken.

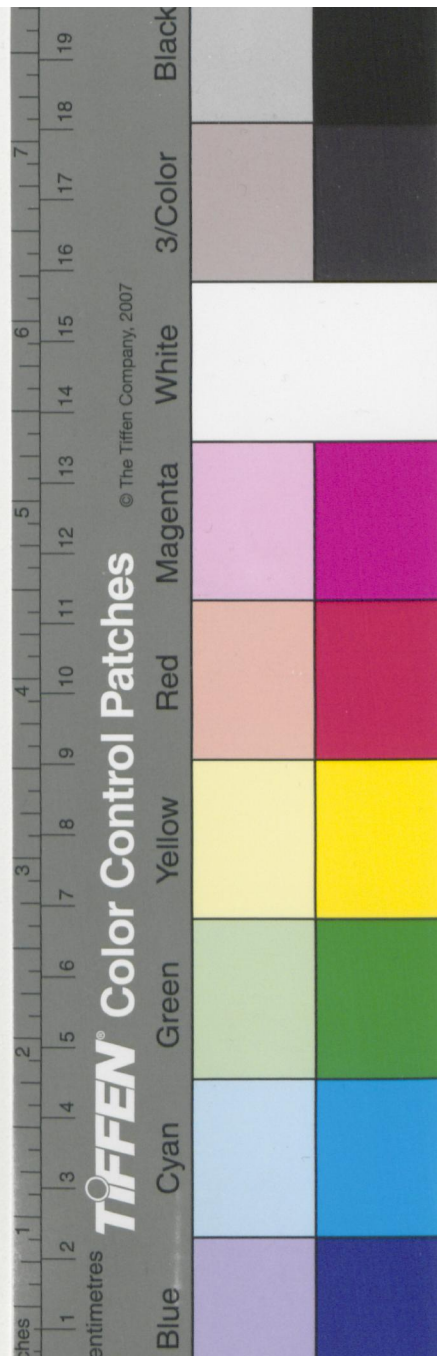
³ dial. hemmet su. v. I = stanna

Rysarna i Finnviike under Stora ofreden.
(Bokbindar Tulin, 75 år, Pernus Slip).

253

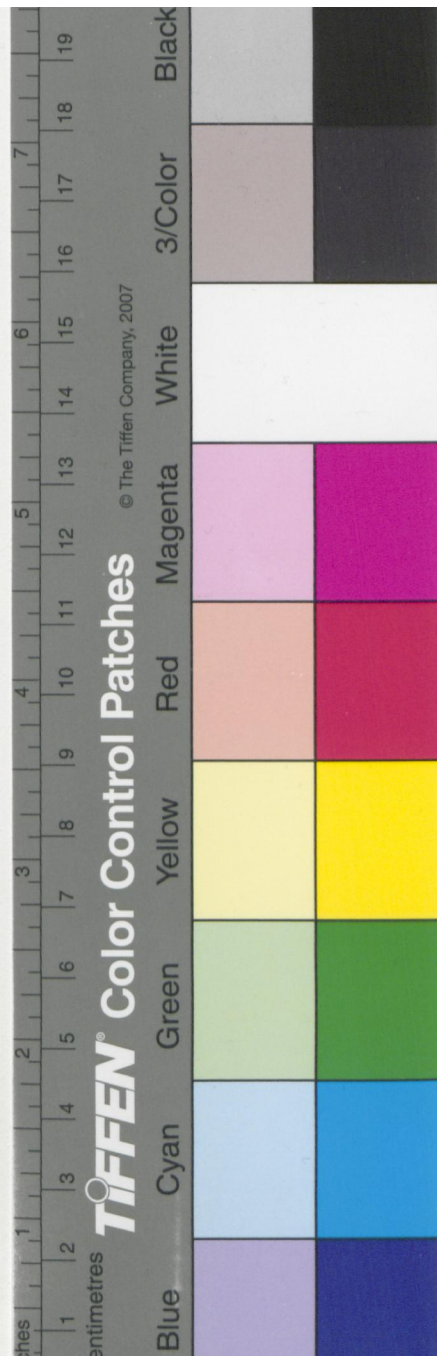
Under Stora ofreden för folket i ^{nuva} Pernus
undan till en vistbasta nära ~~Norrån~~ unge-
fär fem verst från Norrälby i Finnviike. Ditt
kom två ryska kosacker, och folket sköt en i
dem. Den andra red tillbaka efter en större tuff,
och när ryssarna nu kom upp igen, så rände de
kring bastun, och man säger, att de vakta de
på, att ingen slapp undan utå dem, som var in-
ne. Sen tog de ut en och en i sånder och slog
eller stack ihjäl den, och på så sätt dödade de
heltio man. Och på annat sätt för ryssarna
omånskligt från den gängen. Dör upp i Finnviike har
man varit senare och undan ryssen.

Slipboarna i Perno under Stora ofreden.
(Bokbinder Tuden, 75 år, Slip i Perno).

254

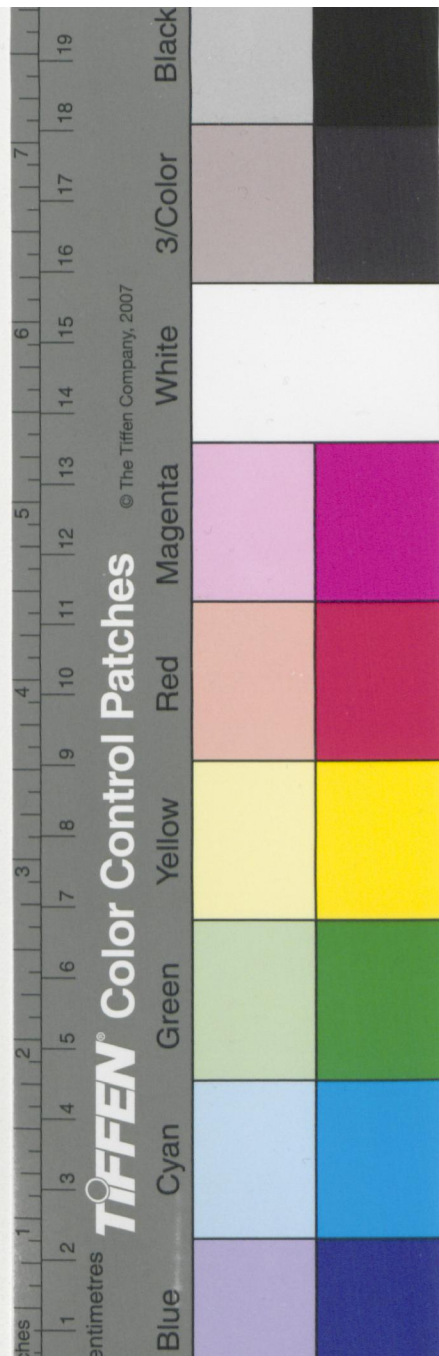
Från Slip var folket under Stora ofreden undan till en bärst nära Finnviik, som kallas Ångsbarka. Dik hittade inga ryssar, så att Slipboarna fick hålla livet, de de, som var i Finnviik, blev ihjälstruckna.

Ennman som låg gömd på bastulaver under
nysten under Stora ofreden.
(Greta Kalljani, 68 år, Puumo).

255

I Puumo på ett ställe låg en gammal karing
under Stora ofreden gömd i en bastu, och hon låg
med ett barn på bastulaven. Hon hade varit
där mycket länge och varit hungrig. Så låg hon
där och knappade i sig horn, som var på laven
efter det felket hade tröskat. När nysterna
såg det, kastade de in åt henne ett halvt bröd
och gjorde intet illa åt henne, fast de på and-
ra ställen satte barnen på gårds gårdstör och
skar brösten å nödrarna och satte i mun på dem.

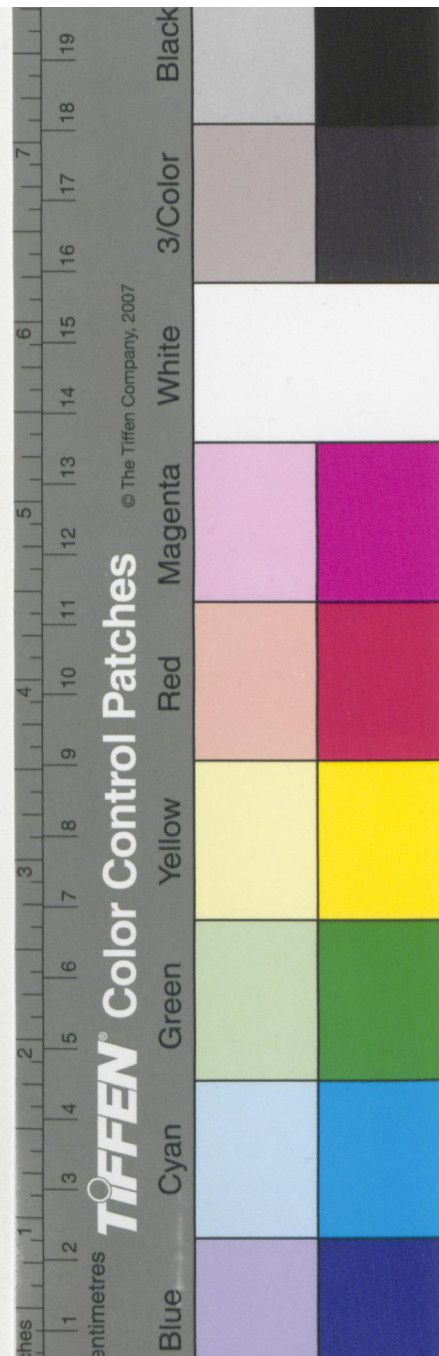

Budparet, som bleu upphängt av ryssarna
under Stora ofreden.

256

(Johan Bränn, 75 år, Enaus i Purno).

På ett ställe i Ytterpurnus hände sig
under Stora ofreden, att man firade bröllop. Så
kom ryssarna mitt i allt sammans in och rövade
åt sig matförråden. Bruden och brudgummen
kläddes de nakna och band ihop dem och hängde
dem upp under taket.

Folket vid Abborvattenmossen¹⁾ i Purno
under krigstider.

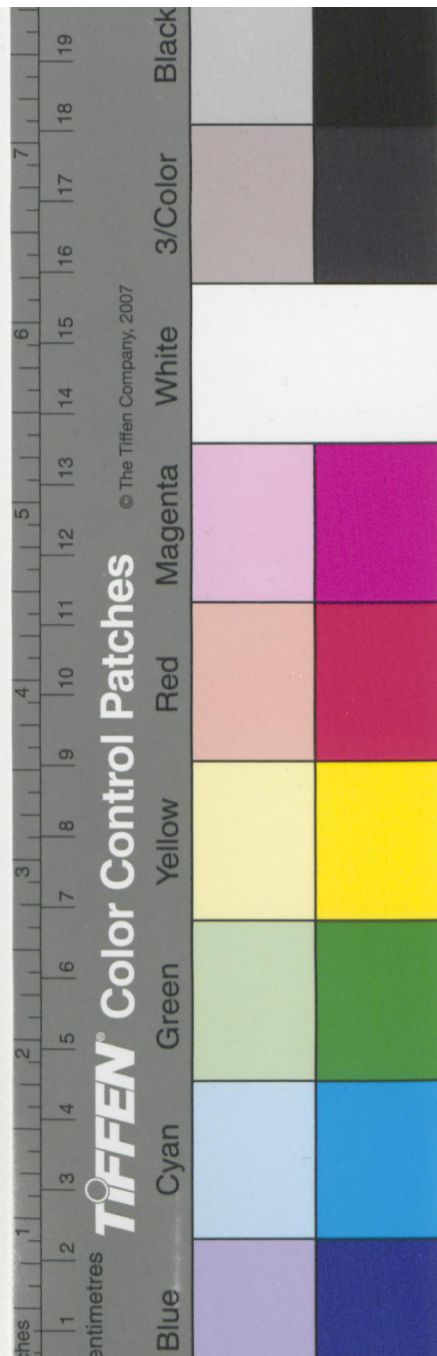
257

(Johan Bränn, förs, Emaus i Purno).

En tri till fyra verst från Emaus²⁾ åt Mark-
by till nära Finnabba är en stor mosse, som
kallas Abborvattenmossen¹⁾. Vid mossen är ett bry,
som det finns en skruva i, och där höll folket
till under krigstider. Till och med fanns det bland
dess^{flyktingar} Finnar, som nyligen hade kommit
till trakten öfver från landet i mening att vis-
tas här, då flera ställen hade blivit utan
folk under kriget.

¹⁾ dial. abborvattenmossen.

²⁾ dial. Emaus.

Nybrännbärens under förra nyssiden.
[Simon Nybränn, 65 år, Purno].

258

Under förra nyssiden sken nyssa kosacker
ha kommit ridande till Nybränn. Allt folk var ut
flyttat till en plats, som de brukade vara och bräna
tjära på och där de hade sin vistbark, ungefär
fyra kilometer söderut från byn på "Eldsmotän-
det". Där hade de bakugn, som ännu synes, och
vistades där flera veckors tid. Borta en gam-
mal grumma, som kallas Nybränn Kilt, var
ensam hemma, och de nyssarna kom in, tog
hon brandtåken och körde ut dem allihop.²⁾

¹⁾ dial. elsmolande

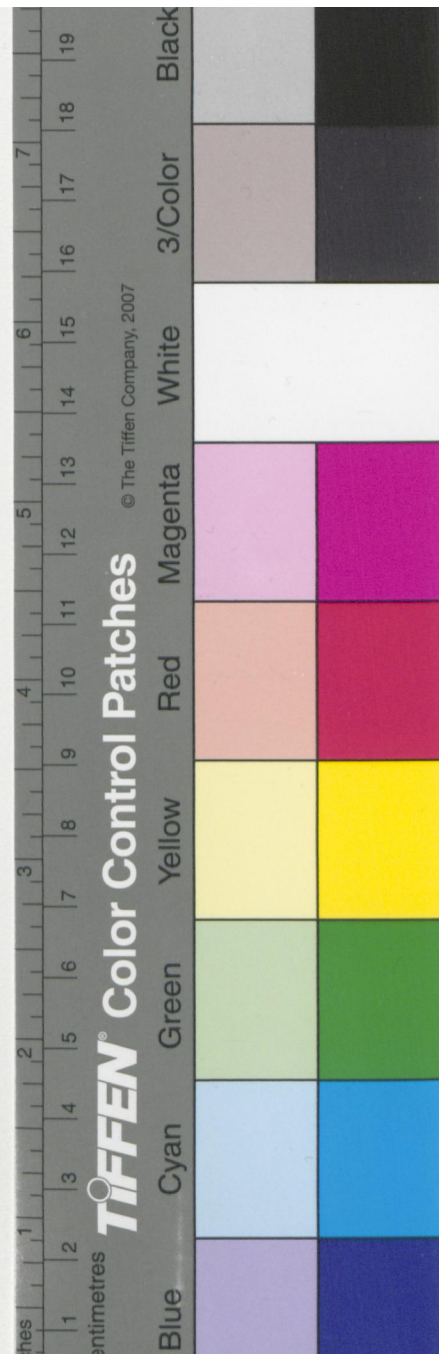
²⁾ dial. allihop = allesammans.

Folket från Kläivus och Bonds under kriget. 259
(Johan Stenbocka, 59 år, Purmo).

Från Kläivus och Bonds och andra gårdar i
trakten flyttade folket under apredstider in i skogen
på en plats, som kallas Elsmolandet¹. Där ska de
ha bakat bröd åt sig, och man visar ännu på ugnen,
som är gjord å grästen och som botten har en stor
flak sten.

¹ dial. elsmolande

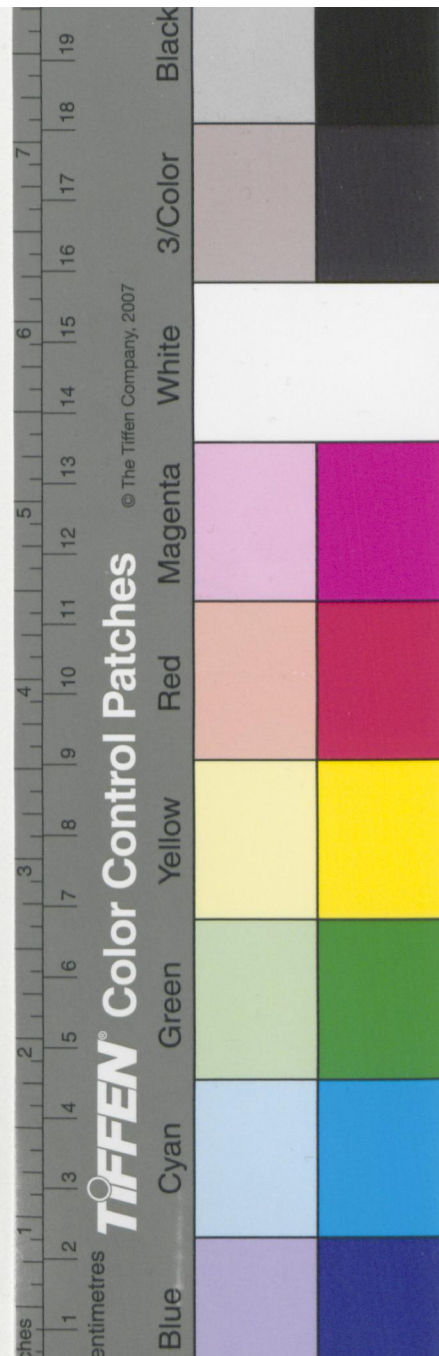
In skid mellan ryssar och svenskar vid
Flundbarka i Purno.

(Greta Kalljärvi 68 år, Purno).

Vid "Flundbarka" på Bäcksholms marken
ska för i världen ryssar och svenskar ha krigat
med varandra. I mossen nedanför har man
littat vård. På backen finus gamla gravar,
som kallas Flundbark kyrkan. Men detta har
känt för mycket länge sen, och inte vet jag säkert.
om det var ryssar eller annat folk som krigade där.

diat. höylaka

260

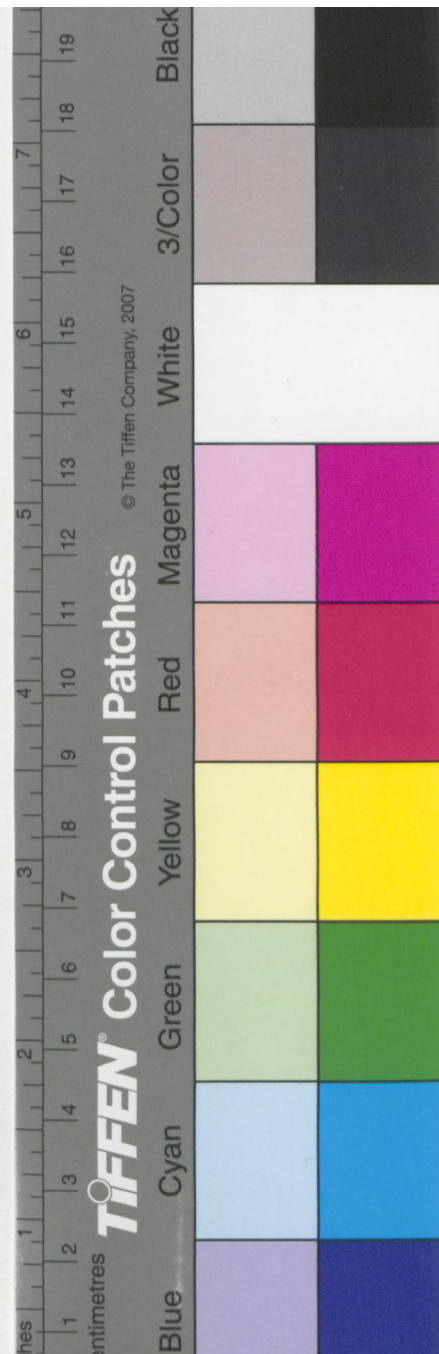

Kosackbacken i Purno.

261

(Johas Lassefolk, 54 år, Purno).

Till Kosackbacken vid Hauhojärvi hade
Purnobor flyttat under opredetider under rys-
sen, kanske det var under Stora opredan. Sen kom
dit kosacker, men folket gjorde motstånd och dö-
dade några å dem och grävde ner dem där. Man
har på platsen efteråt hittat tri ^{sext} ~~en~~ en
bajonetter och ^{flera} små pistoler. På Nydalaberget
därvid, mot Kosackbacken, har man
hittat kanonkuler stora som knytnävarna.

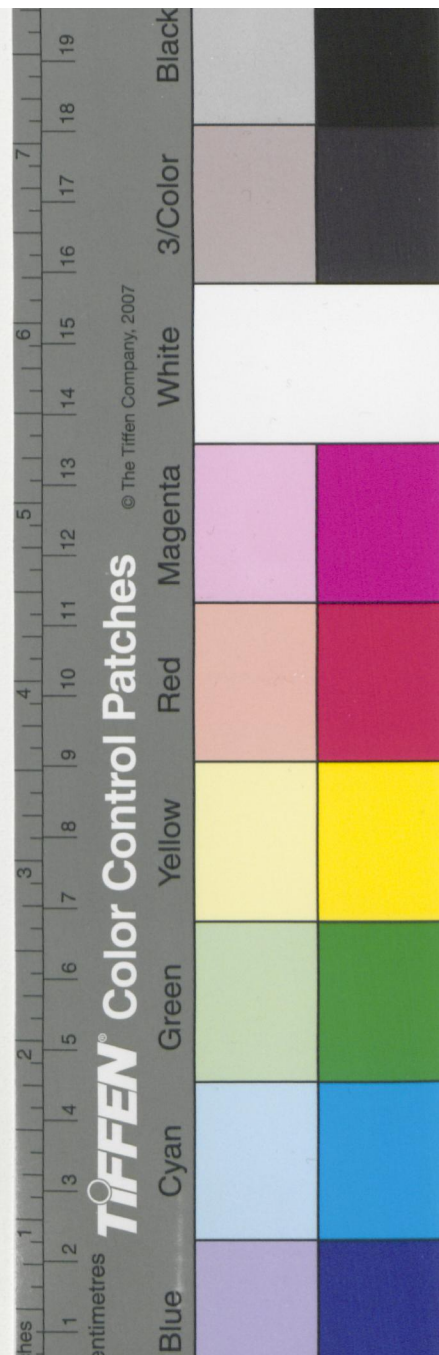

Kosackbacken i Purno.

(Anders Mattson. Lääkijänti, 64 år, Purno).

Ungfär fyra veckor från Storbacka här i Purno
finns en backe, som kallas Kosackbacken. Där
myssarna ha haft sin lägerplats under krigstiden.
Under samma tid shu några kosacker, som hade
varit ute att rappa¹, gått att söva i en backe där.
Genären sina lämnade de i parstun. Sen var polket
och tog dem och sköt ihjäl kosackerna och grävde
ner dem där i backen, som därefter började kallas
Kosackbacken. Man har på samma ställe i våra
dagar hittat gamla genär.

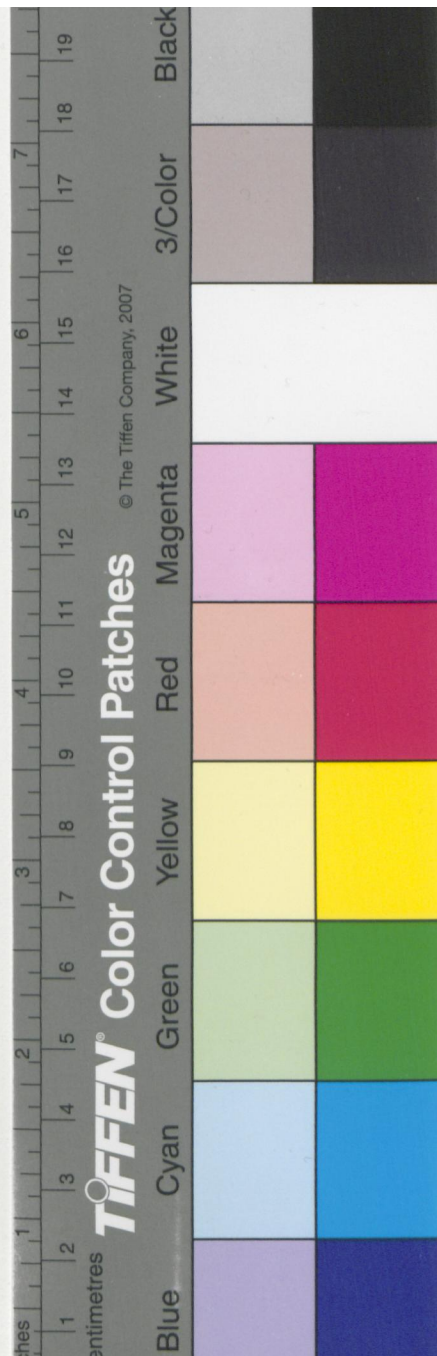
¹ dial. rappa v. v. I = roffa, röva, plundra.

Västra Gertrud, som blev skjuten i ryggen.
(Mats Klävars, Här, Pursus.)

263

Vid Skeppars' härret, som hör till Nybrämo,
nära Kallträsk hade västaboarna²⁾ sina hästar
gömda under ryssen under något krig. Själva var
de med gömmas där. Västra Gertrud var ensam
hemma^{på ett ställe} och då ryssarna kom, tvingade de henne
att följa med sig; om hon inte skulle komma och
visa dem vägen, så skulle de skjuta henne, sa de.
Hon följde dem till Störvattensbacken³⁾, ibo att fol-
ket skulle vara där, men de hade varit ännu läng-
re bort, emedan där inte fanns beto tillräckligt
åt hästarna. Nu bodde ^{ryssarna} Gertrud, att Gertrud ka-
de närat dem, så att de sköt henne en kula
genom kroppen. Och där blev hon liggandes och
blev sen nergrävd på samma platsen. Man

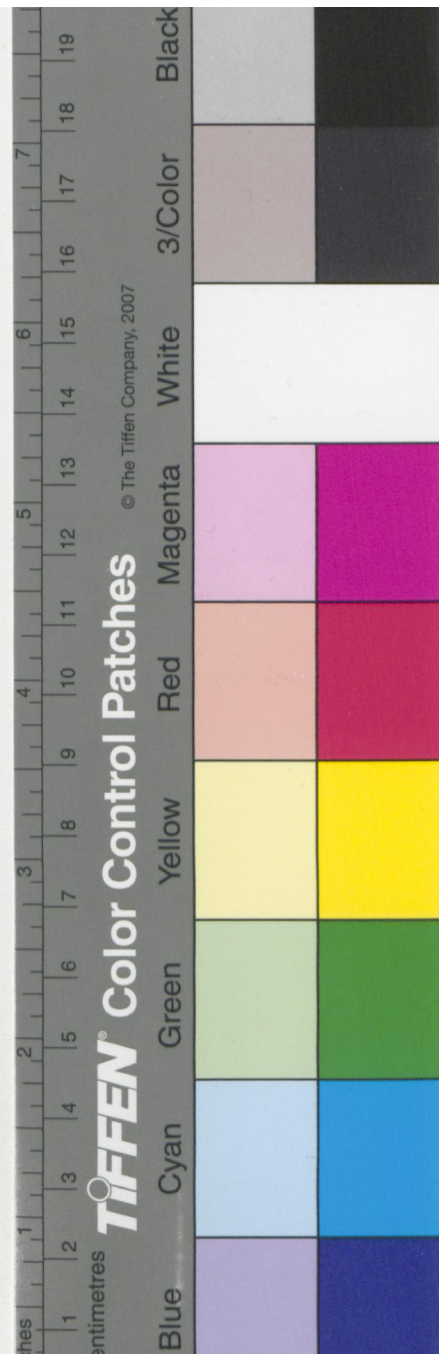
264
Ska ha hört rämt där efteråt. Ibland bruka
de det skratte där och ibland råmade det. Byster-
na fick fara tillbaka den gången utan hästar.

"dial. stsepas och stypas

"dial. v^ustaba = folket vid Bäck Nygård, Fil-
pus och Mattjus vid kyrkan.

"dial. abovansbake

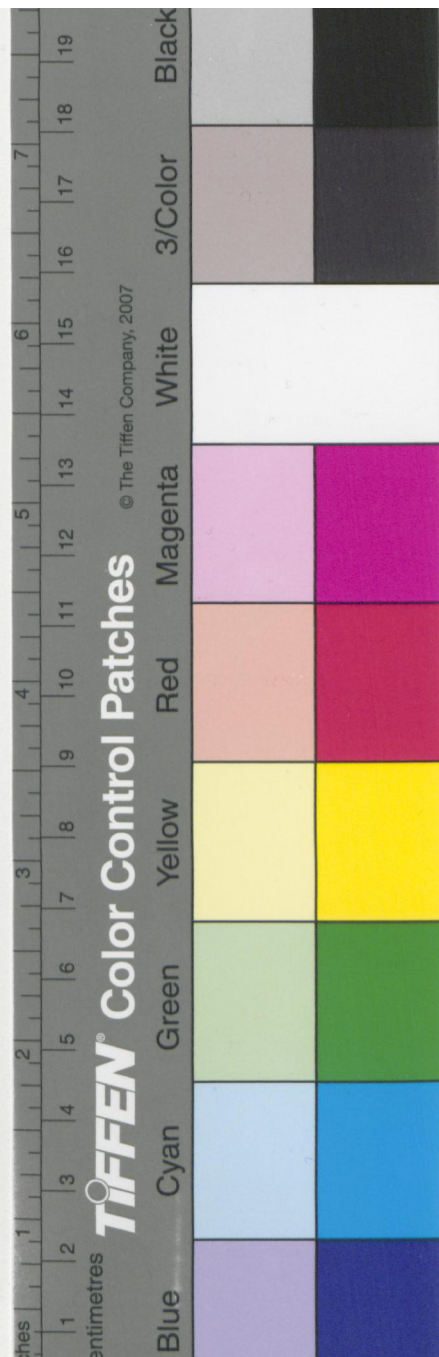
"dial. r^uant stn. pl. r^uant = spöke

Vårdinnan som var göd under
bastugolvet undan ryssen.
 (Matt Sandberg, 67 år, Pernå).

På ett ställe här i trakten hade folket grävt
 en grav under bastugolvet under krigstiderna.
 Där gick nor med sina två barn, då ryssarna
 började komma. Ryssarna kom nog in i bastun
 och sökte efter dem. De som satt där i hållaren
 höjde nog med hjärtat i ~~högtrycket~~ "hur det
 knaprade" på golvet, men ryssarna hittade
 inte dem till all lycka.

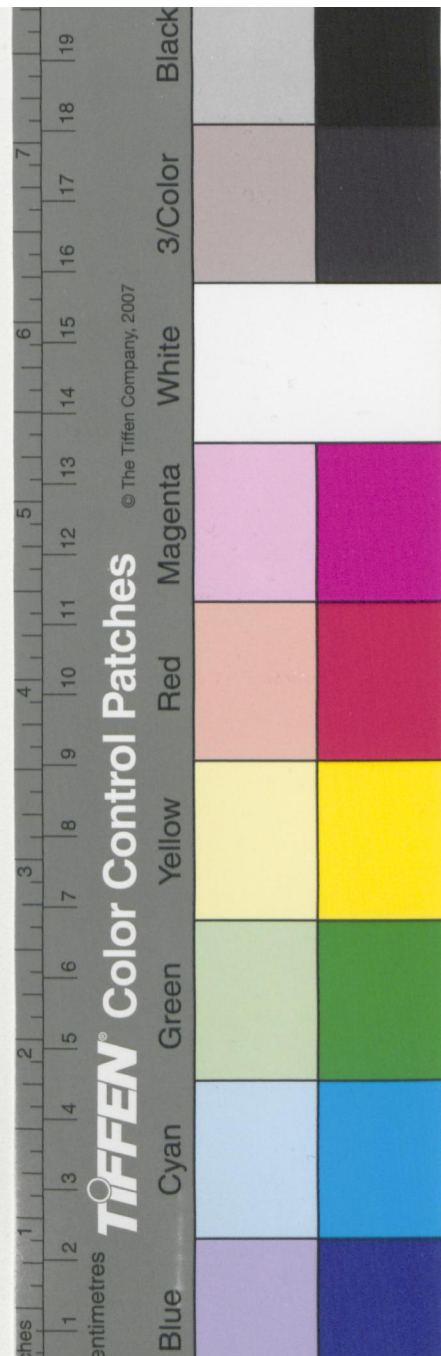
¹ dial. me ¹ärta & nava = med hjärtat i haligroven.
² dial. knaprade = prassla.

De två pojkarna på Bonds, som bysse ryterna.
(Matt Sandberg, 69 år, Puro).

Min farmor berättade att bondsarena¹ var gömmas borta i skogen under krigstiden. En vändimma hade två pojkar, som var så elaka, och så lyckte hon en dag: "Om ni ryssen ska ta er, så ska man slippa å med er", och innan kuållen kom, hade ryssen tagit den båda två.

¹ dial. bondsaren = folket på Bonds, dial. boms.

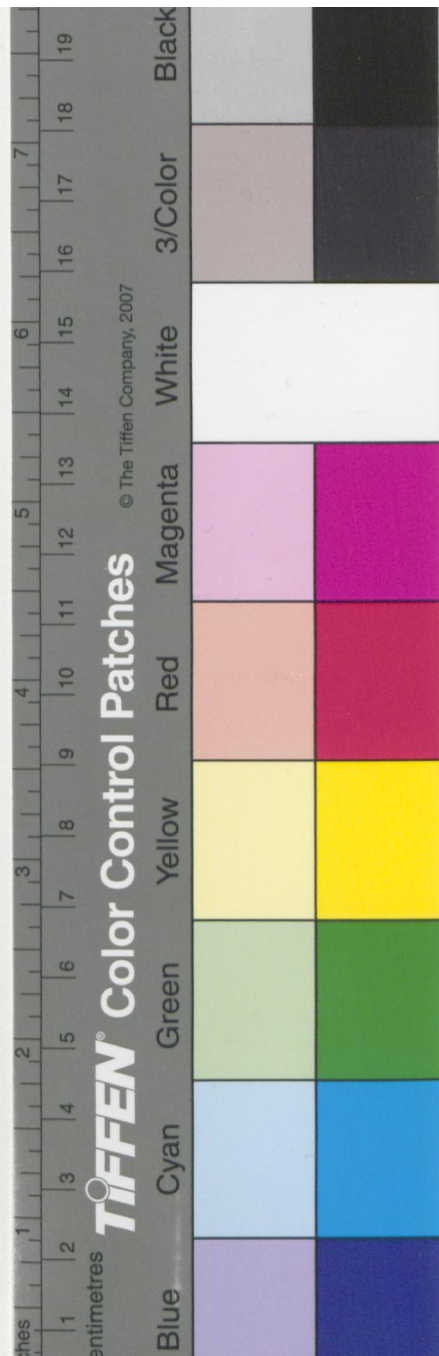

Jakobstadboarna under Stora afreden.
(Bokbindar Tuckin, 75 år, Slip i Pärnu.)

267

Under Stora afreden samlade Jakobstadsboarna ihop silver och guld efter slaget vid Storkyrso, och borgmästare och råd för sedan med skänkåge¹ till nyska generalen, som var vid Storkyrso. Men på vägen blev de alla fästagna och förda till Stockholm, och Pedersöboarna blev sen ålagda att varje år betala en viss skatt till kronan. Rysarna kom liten tid efteråt och brände upp staden och andra sommaren kom de och brände fartygen.

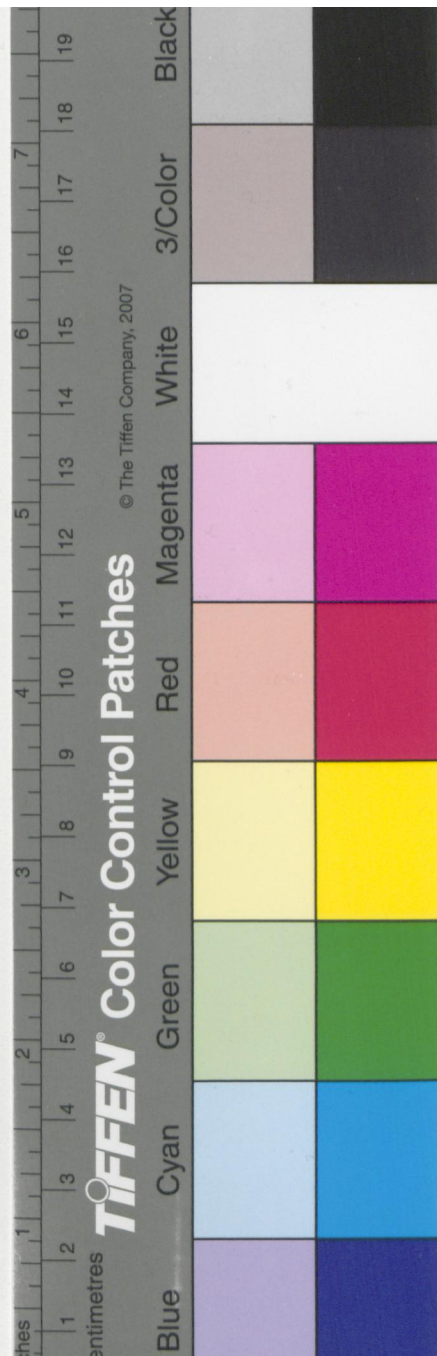
¹diol. stenkågeⁿ = mur

Nur kosackerna sköt hål på Purmo kyrktopp
(Anders Johansson, 73 år, Bräms i Purmo).

Purmo kyrka var just nybyggd, då kosackerna kom, och när de red förbi, sköt de hålet på flaggan med toppen". Hålet syntes ännu när man var där ope för att reparera något.

"Så enligt Johan Bräms, 74 år, Emans i Purmo sköt de bort toppen från kyrktornet, så att bara litet var kvar å den.

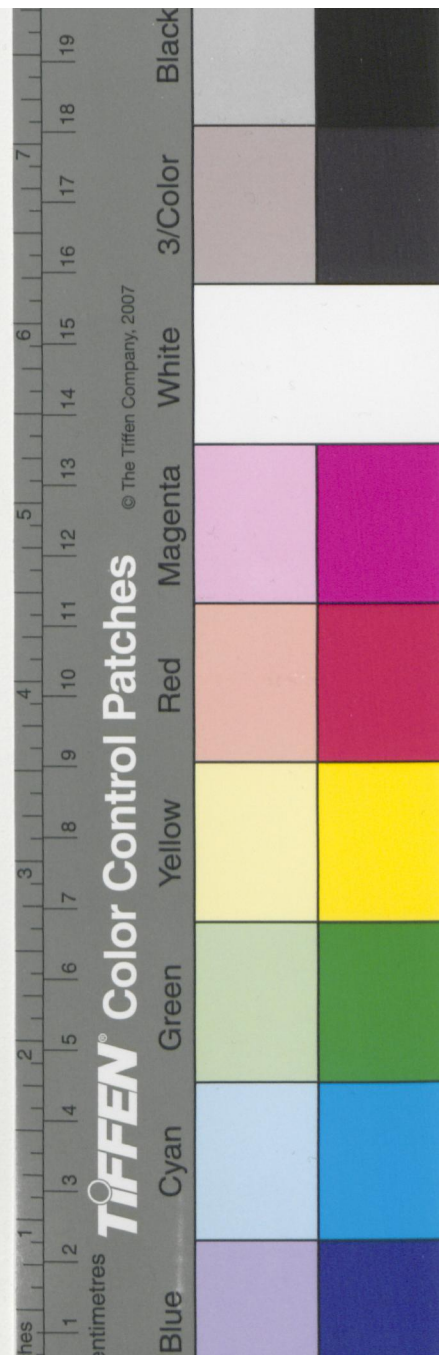

Ännu Purnoboarna tänkte möta nysen.

(Sextians julk. 64 år. Fäcks i Purno)

269

Purnoboarna hade laget åt sig stora tunga träklubbor och gick till Fimmärbocken nära Benas och väntade på nysstransporten, som de tänkte ta. Två dagar väntade de, men så blev de trötta och hungriga och togade hem killbaka, innan nysseorna kom hemma.

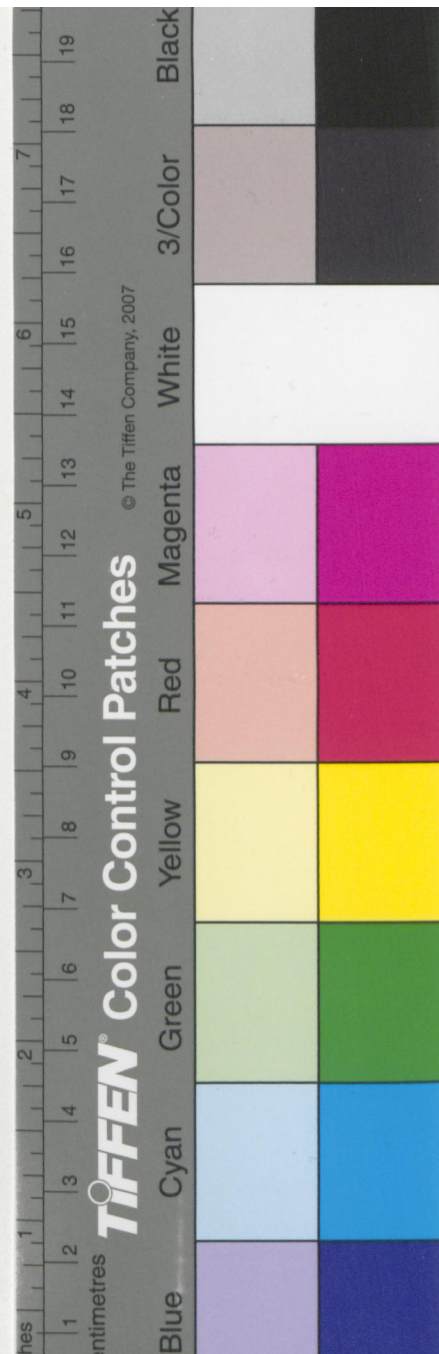

270

Huru Korjani gubben kringades att
lämna sin häst åt ryssen.

(Johan Bränn, 75 år, inne i Purnus).

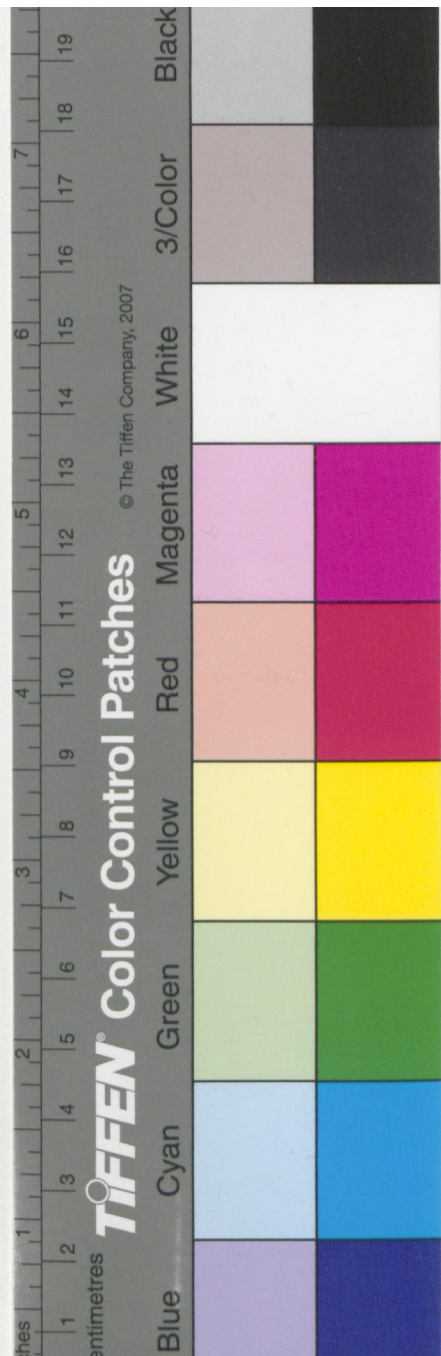
Vid Korjani i Purnus var under krigstiden
en gubbe, som hade en dyrbar häst. Så kom ryssarna
in och sa, att de sku ha hans häst. Men han sa,
att han ingen häst hade. Då pekade de upp i ta-
cket och sa: "Här ska gubben hänga och halukär-
ven under och eld i, och där far gubben och hela
stugan brinna." Han hade fört hästen sin på en
holme mitt i en sjö i närheten, och dit måste han
fara efter hästen och ge den åt ryssen, fast det
något svårt i honom.

Byssarna på Pellis i Purno år 1808.
(Sextuans Truck, 64 år, Tjäcko i Purno).

271

På Pellis i Purno kom byssarna år 1808 in
i stugan och sk. ha mat. Bonden lämnade åt
dem och allt vad de ville ha och tog sen lillbar-
net på armarna och sprang ut och till en via, där pol-
ket som bäst höll på att bruka. Byssarna skrattade
bara och stuntade i hela gubben, då de engång fick
mat tillräckligt, men på andra ställen lär de nog
ha varit väldigt svårsmält, när polket
inte ville ge mat åt dem.

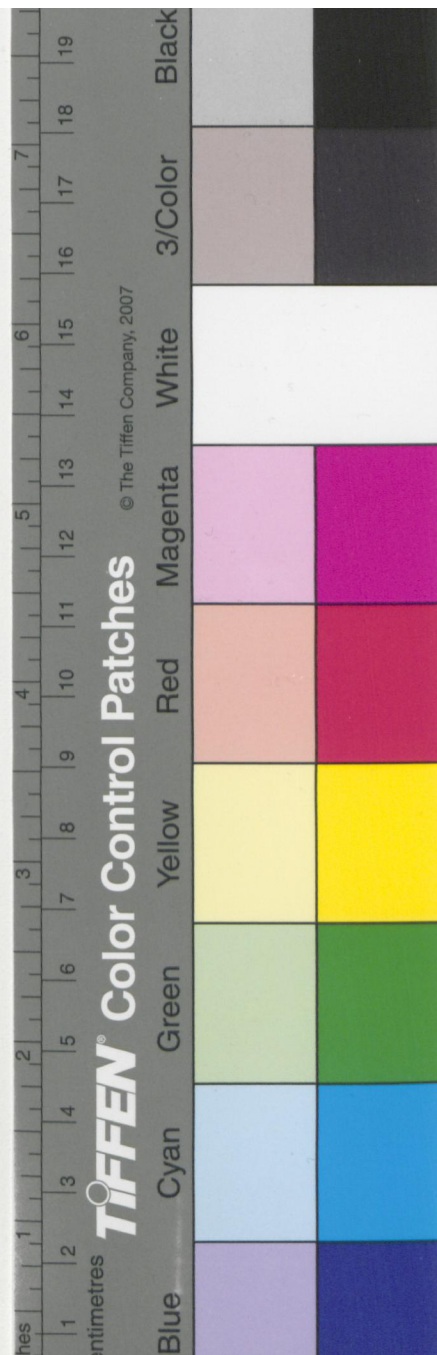
Svarvarener i Purno under opedstider.

272

(Anders Svarvare, 66 år, Svarvare Kirkebo i Purno).

Mellan Purno och Esse finns en dellig skogsväg, som man redan för par hundra år sen för med häar mellan socknarna. Under krigstider lär kosackerna ha ridit samma väg från Purno till Esse. När Svarvare var då för tiden en stor lada, och där hade bönderna sina hästar undan med råghalm ikring och mot dörren, så att det såg ut som om ladan sku ha varit full med halm. Kosackerna såg nog in i ladan, men kunde inte se något hästar. När de hade ridit ett gott stycke förbi, började hästarna slåss och sparkas i ladan, men ryttarna var redan så långt borta, att de inte hörde något.

Udial. Sparkas ^{delar} m. v. = sparka varandra.

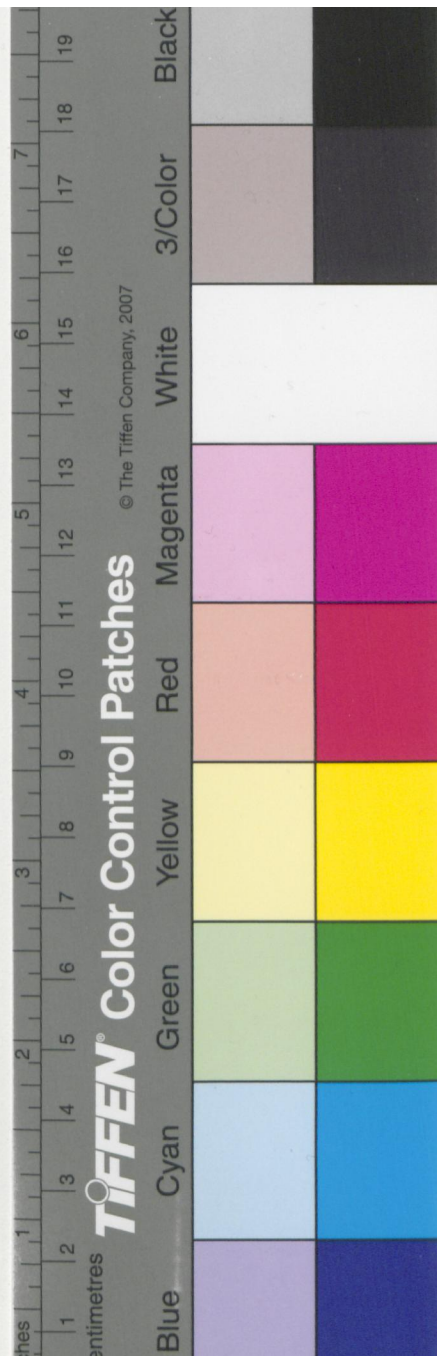

Svarvarboarna i Purno vid Finnmossen
under opeletiderna.

273

(Anders Swanare, bbr, Svarvar Nippboarna i Purno).

Svarvarboarna hade en vist" där som de hade fjärdalar, och där hade de en stuga på Kuarnåbouken²⁾. Där vistades folket under nysen, men var det inte nog³⁾ att inte kosackerna sku hitta dit med. Så tog folket och sköt en kosack där, och så märkte de alla fara under. Där nära var en stor blöt mosse, som kallas Finnmossen, och där över för folket. Kosackerna vistades sen en tid där i stugan och väntade, att folket sku komma tillbaka, så att de sku få straffa dem för kosacken, som de sköt ihjäl, men de var så försiktiga. De skickade nog allt emellanåt någon gubbe över mossen att se, om nysarna än-

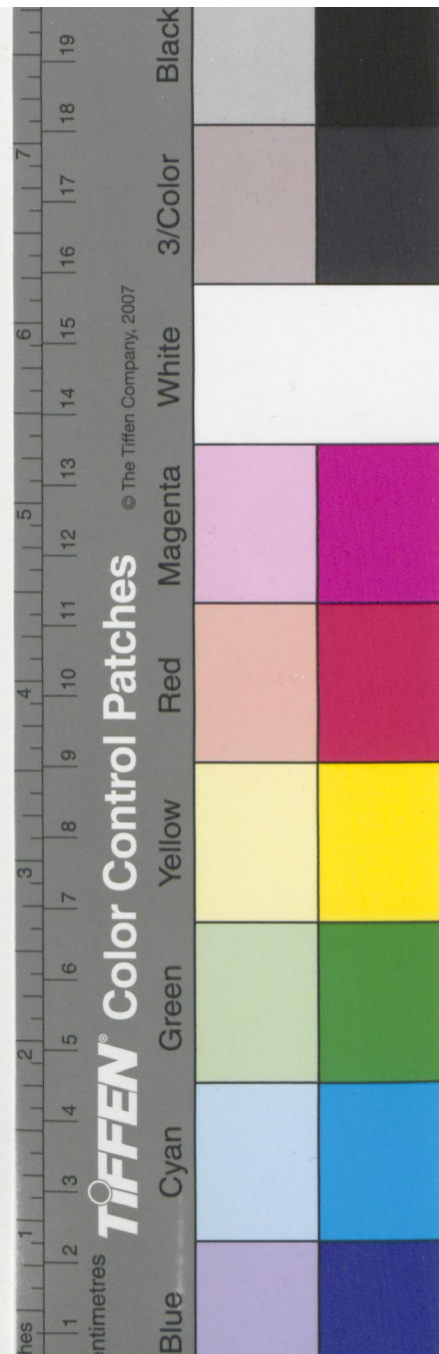
nu var kvar, men han kastade alltid något i ²⁷⁴
väggen fört, och så kom kosackerna ut och gubben
tillbaka över blöta mossen. Så höll de på, tills ko-
sackerna höllnade och for bort. Ryssarna slapp in-
te över mossen med sina hästar. En häst måste
ändå ha lämnat ¹⁾där, eftersom man nu efteråt,
när man gräftar där i mossen, har hittat en häst-
hov och en hästsko.

¹⁾ dial. vrst m. pl. vrsta f. vrste n. pl. vrsta = plats
där man vistas vid tjärbränning, skogsavverk-
ning o. a. skogsarbete.

²⁾ dial. krur obakan

³⁾ dial. va he int no = var det inte märkvärdigt

⁴⁾ dial. le nu so v. I = bliva, stanna.

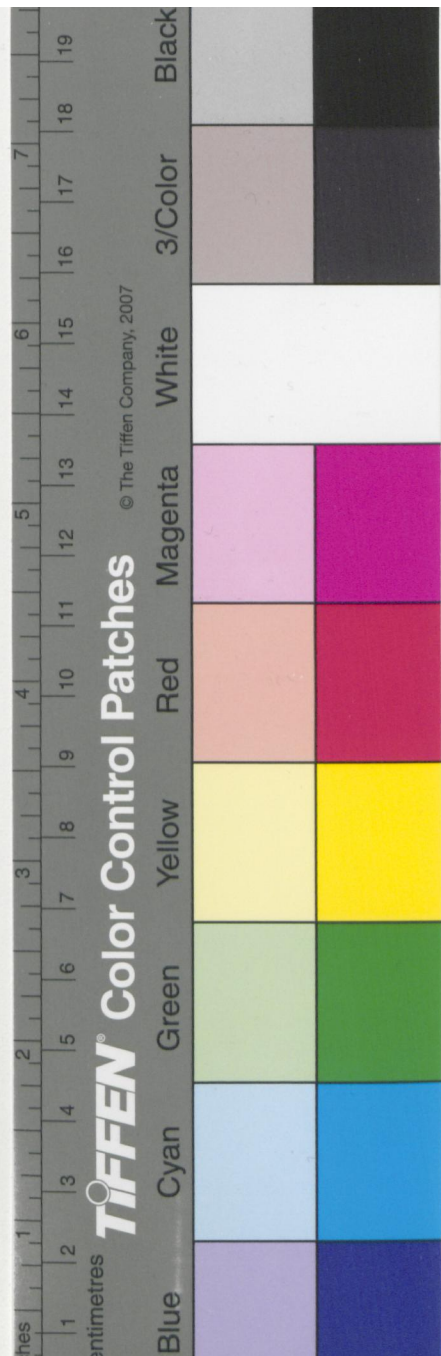

Folket från Sisbacka och Brännö ^{i Perno,} (under kriget). 275
(Anders Johansson, 73 år, Brännö i Perno)

Under kriget flyttade folket från Sis-
backa och Brännö upp i skogen till Meki¹⁾ och
Finnvistsfossen, där som de hade dalavisten.²⁾
Byssarna började söka efter dem och hittade
ändå dit upp. Karlarna undan med kvinnor
och barn över Finnvistsfossen. När det blev mörkt,
for karlarna dit till bäcken och slog med
spakar i väggen. Kossackerna ut som kullor-
na och efter karlarna, men hästarna fastna-
de i gyttyjan, och tre hästar lämnade³⁾ där. Men
har nu efteråt hittat ben där i mossen.

¹⁾ dial. mækt fi. Mäki nära Finnvistsf.; nu finns där fåbodar.

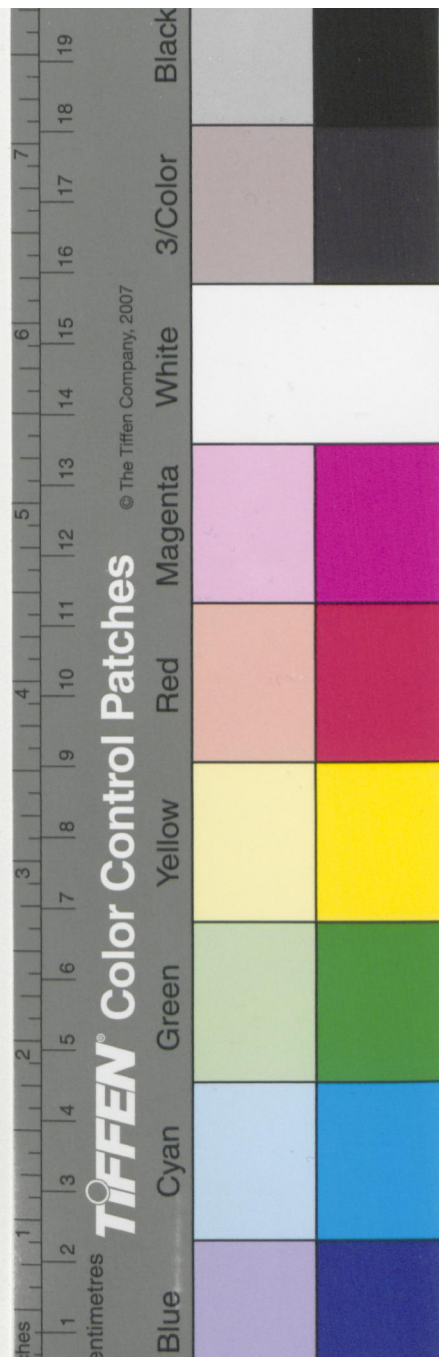
²⁾ dial. dalaviste n. pl. - visten = plats där man bränner fjärr.

Ryssarna vid Finnviik under krigstiden.
 (Anders Mathsson Säckijärvi, 64 år, Puumo).

Från Tjäcko i Puumo flyttade gubben med
 barnen och kreaturen upp till Finnviik. Dit
 upp kom en kosack ridande, och när han sku
 över ån, sköt gubben honom från sägkvarnen.
 Så kom dit en stor hop ridande, och då måste
 gubben undan till Finnviiksmossen. Ryssarna
 brände sen tapp kvarn och allt, men inte fick
 de tag i gubben, för hästarna sjönk in i mos-
 sen, och en häst lämnade¹ till och med dör.

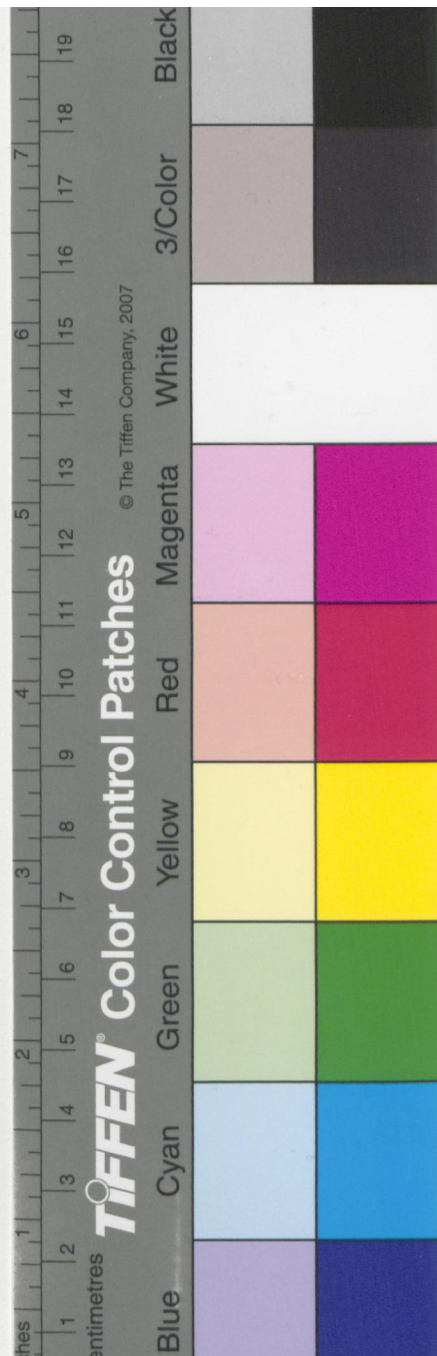
¹ d. i. d. l. lämna = bli, stanna.

Folket från Tjäcko i Pernu under ofredstiden. 277

(Anders Svanar, 66 år, ~~Länar~~ Nippbacka i Pernu.)

Under ofredstiden var folket från Tjäcko flyttat ut till Stormossen och sina kråk med sig. Där i en lada hade de korna, men rysserna var ständ att hitta dit och, och tog en ko åt dem.

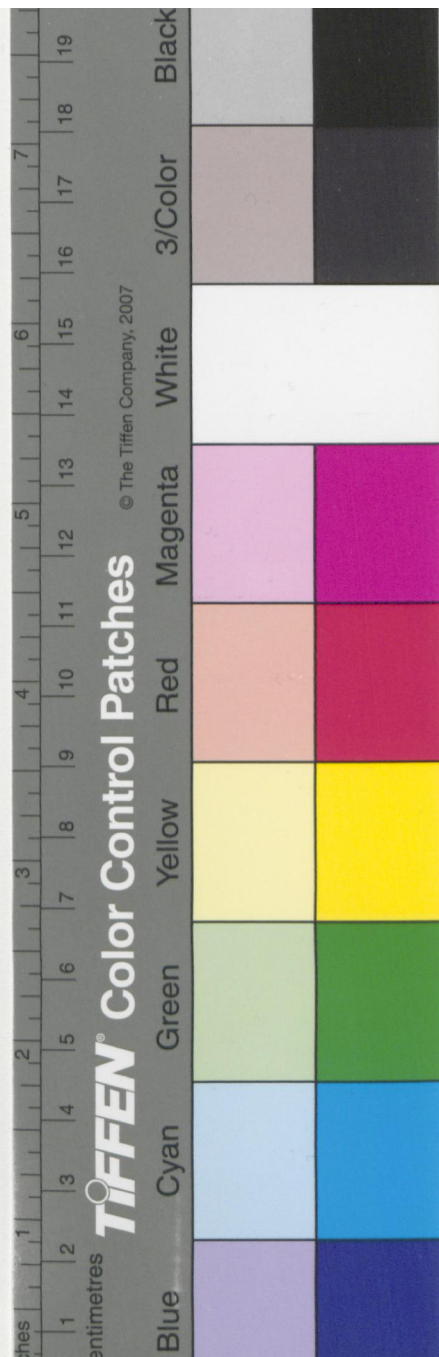
Tjäckoboarna i Purnu under 1808 års krig.
(Lermans juck, 64 år, Tjäcko i Purnu)

278

Under 1808 års krig hade Tjäckoboarna sina
kråk i "Kätkladlandet" i en ängslada, fyra meter
från byn. Brunt omkring var en stor mosse, och
dit hittade inga ryssar. Folket Gälv bodde nog i
byn och skickade bara någon dit oft att ställa²⁾
kräken.

¹⁾ dial. tsaldlodlande

²⁾ dial. stila sv.v.I = utfordra

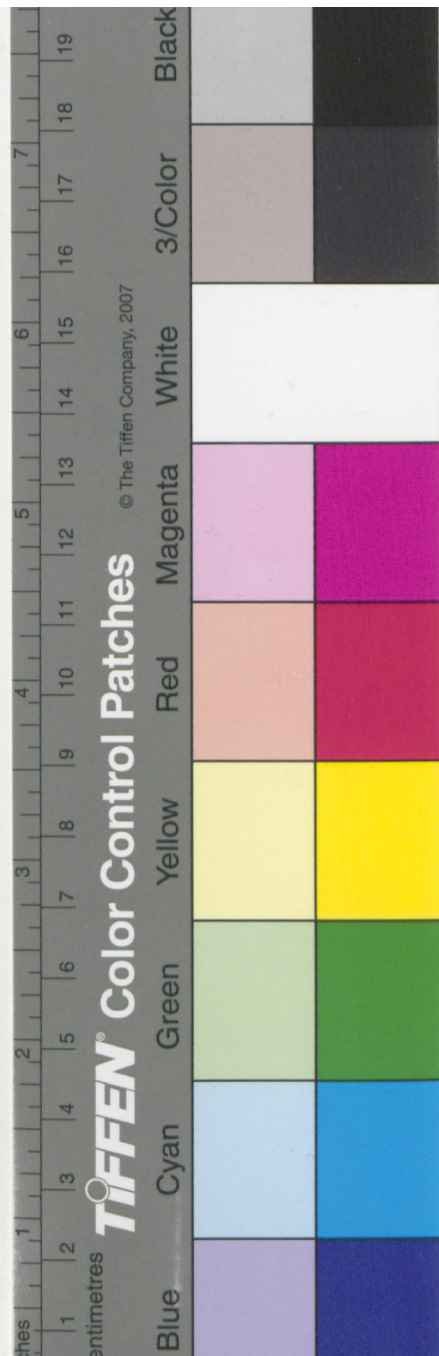

Tjäckgubben och koracken under 1808.
(Sättnings Juk, 64 år, Tjäcko i Purno).

279

I å ryssen i Finland, bodde det redan folk
här på Tjäcko. Storkagen var den tiden en blöt mos-
se. Tjäckgubben från byn var vid en och fångade lakar
och hade dem alla i en knippa. Så kom en korack
ridande och sken till lakaknippen på gubben, men
han for undan över mossen och koracken efter,
men han fastnade fast i den blöta mossen, och in-
nan han hann öppigen, var gubben långt undan.

"dial. lakaknyppa s. fem. = knippa lakar.

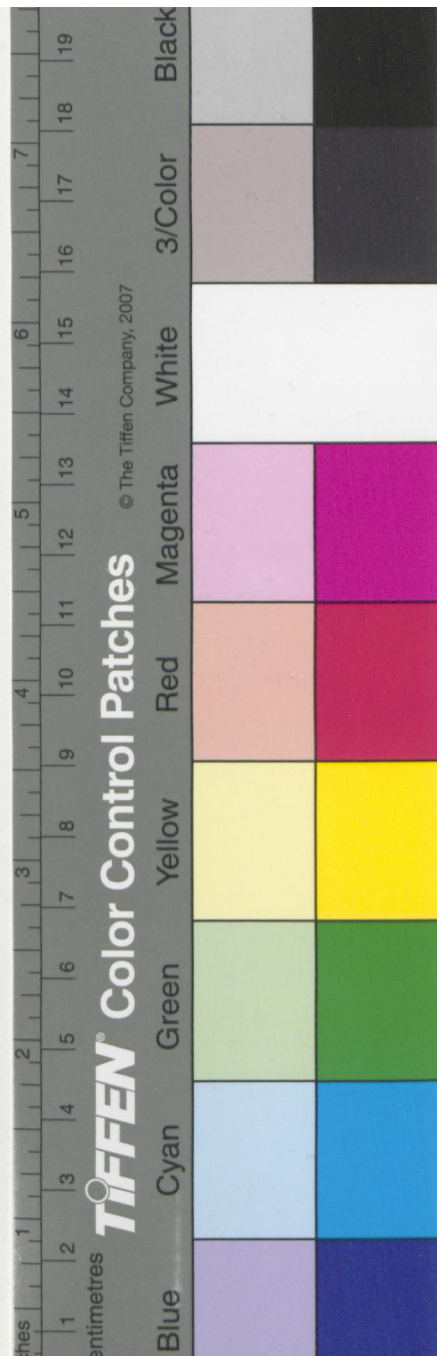

Nysen, som blev dödad vid Härmelä
i Purmo.

280

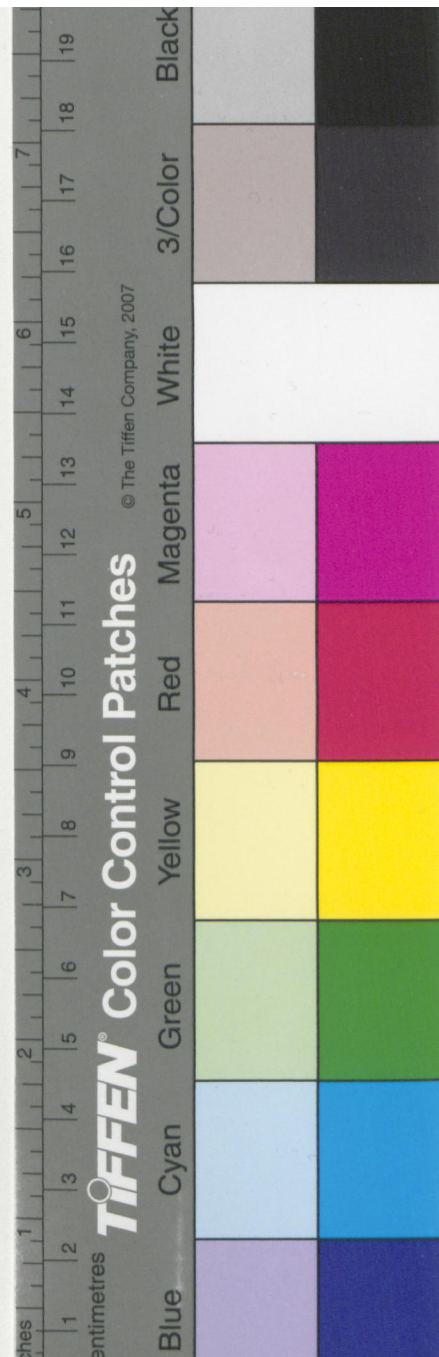
(Johan Lassefolk, 54 år, Purmo).

På Härmelä hade folket flyttat ut i skogen undan nysen, men Härmelä Päval krak¹¹ upp i en höggren på Tattarbacken och väntade tills nysen sku komma. Det kom bara två kosaker, och de försökte med allt våld slippa in i boden. Slutligen tog de en stor stock och började bulta med den, men dörren och läsen höll. Så for ena kosaken över bron vid Storkan och red bort, men den andra for upp åt Tattarbacken till, och då sköt Päval honom och band rep om halsen på honom och sten i. Sen sänkte han honom ner i ån och höjde hästen till skogs, så att ingen sku få reda på vad han hade gjort.

1) dial. Krak impf. as Krakę = kryje, klina

281

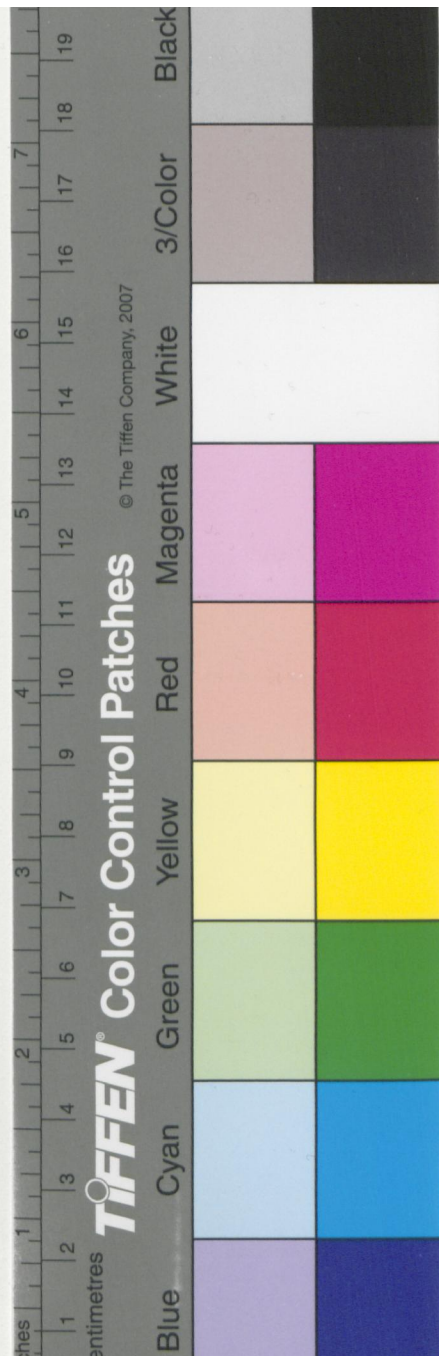

Folket i Purno under krigstider.
(Under Eriksson Åland, 77 år, Purno).

282

Under krigstider var folk från andra byar
i Purno,
att komma till här upp vid Åland, där för att
det inte fanns andra vägar hit och än dåliga
gångstrådar till Lappforsby och Tjäcko. Ryssarna
for nog ändå härnär till Lappforsby, men gjorde
inte här något illa.

"dick. gångstråda n. f. = gångstij

Räjsorna i Åland i Purno år 1808.
(Anders Eriksson Åland, 77 år, Purno).

283

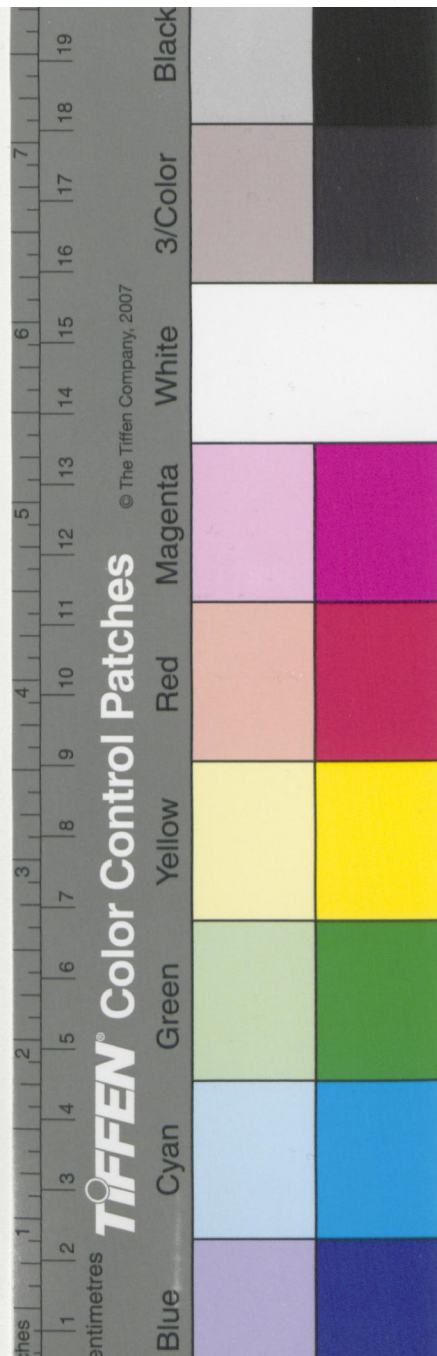
Från Åland flyttade falket ^{i 1808} (Åt Esse till
till en backe och byggde åt sig där en kåta¹⁾ nära
en stor sten, och därifrån kallas backen för Kåtabac-
ken²⁾ ännu i denna dag. Där höll de sig under
flera dagar med kråk och allt. Både burs gum-
ma (Abrahamus sons hustru³⁾), som låg i barnäng,
var hemma. När ryssen kom in, låg han bara
med fingret under lindan och lyssade barnet
opp ur iaggan⁴⁾, men gjorde inte någon skada
åt det.

¹⁾ dial. kōta = liten koja

²⁾ dial. Kōtabaſka.

³⁾ Se ber. 19.

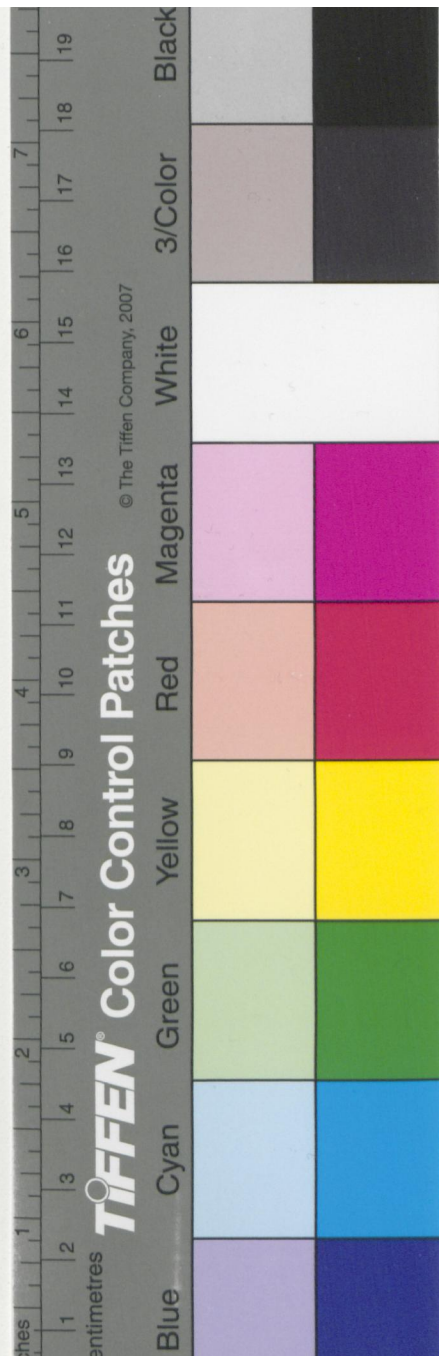
⁴⁾ Jfr. ber. 77 från Esse.

284

På Nars i Purno lämnade" en ryk rot-
dat under 1808 års krig och bodde där till sin död.
Han leude som jägare och fiskare och kallades
nys Fredrik.

1) dial. lemming s. v. I - stanna

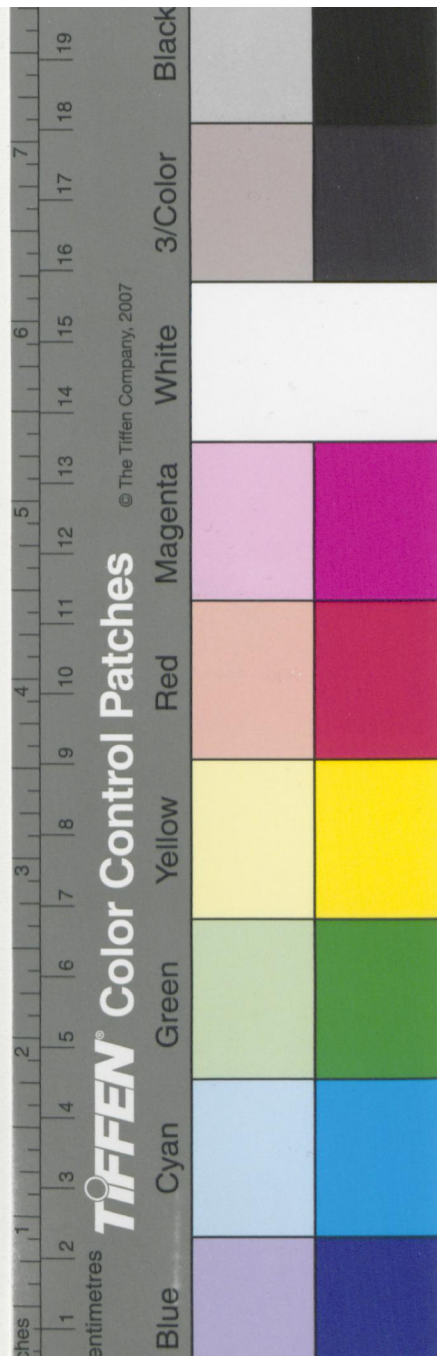

Pårnjägarne.
(Matts Krist, förr, Purno).

285

Årskarena hade pårn¹ i alla vid Åker-
holmen. Så fanns det brügspalk, som kallades
"Pårnjägarne", därför att de gick och stal pot-
kets pårn. Dä till Åkerholmen var de akter² och
tog upp pårn åt sig och åt, men till själens
lynn³ som de inte.

¹ dial. pårn¹ pl. pårn² = potatis.

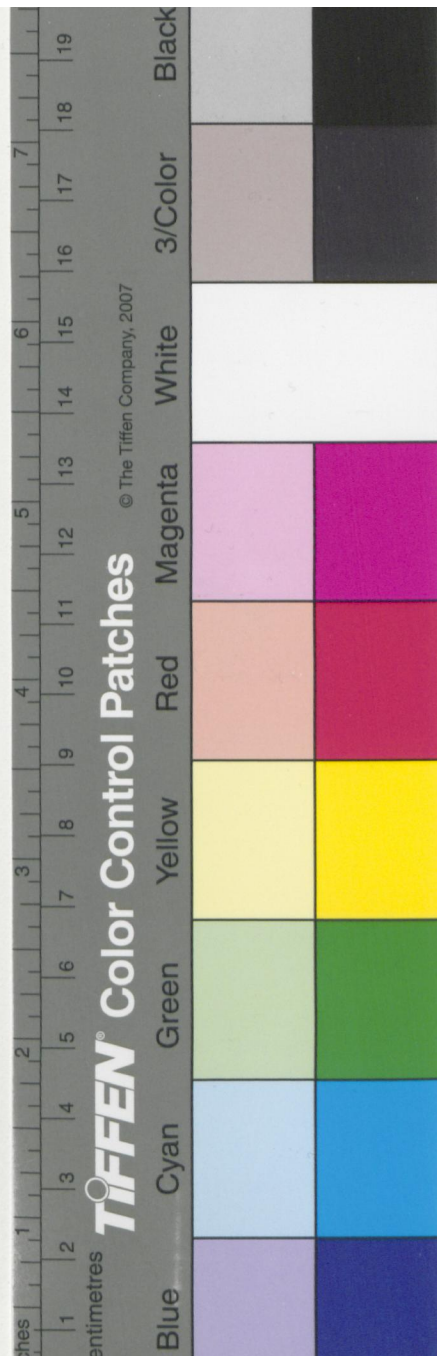

Lassfolksgubben i Esse under kriget.

286

(Johan Bränn, 75 år, Emma i Puro).

Då ryssarna kom till Esse var folket bostflyttat i skogarna. På Lassfolk: Esse satt gubben vid bordsändan, då ryssen kom in. Så frågade de: "Ni varför har inte ni flyttat bort, som alla andra ha gjort, och är rädd, då krigsfolk kommer?" Han steg de upp vid bordsändan och svarade och sa: "Nej, här är jag kläckt och buren, och här ska jag dö och flyttar inte bort." Det gör ni rätt i", sa ryssarna och gjorde ingenting illa.

Folket vid Frostas i Nykärleby socklat år 1808.

(Sethuan Justen Johansson, 74 år, Christe i Pernu).

Min morfars bodde i socklat vid Frostas, och
där ^{vart} ~~blev~~ också min morrens född. Samma gård
kallas nu Ny Frostas. Under 1808 års krig hade
nyarna fant å med korna och hästarna de-
ras och äkt upp korna. På åkeren hade de ok-
så vant och äkt upp åren, när de var så kung-
niga. Folket hade fant under till Filatenab-
ba vid sjökanten.

